

O'QUVCHILARNING PSIXIK RIVOJLANISHI VA TA'LIM-TARBIYA BERISHDA O'QITUVCHI VA OTA-ONALARNING ASOSIY VAZIFALARI.

Normuminov Shavkat Erkinovich

Termiz davlat pedagogika instituti Psixologiya kafedrasi o'qituvchisi.

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'quvchilarga ta'lim-tarbiya berishda hamda psixik rivojlanishida ota-onalar, o'qituvchilarning oldidagi asosiy vazifalar, ta'lim va tarbiyaning o'zaro bog'liqligi, bilimlarni egallashlari uchun psixologik asoslari haqida fikr yuritilgan.

Har bir insonning hayotidagi birinchi o'qituvchi bu ota-onalar hisoblandi, ular qadriyatlar, axloq va ijtimoiy normalarni o'rgatadilar Ijobiy xulq - atvorni namuna qilib, hamdardlik, mas'uliyat va halollik kabi qadriyatlarni singdirish orqali ota - onalar farzandlarining axloqiy rivojlanishiga katta hissa qo'shadilar.

So'nggi yillarda mamlakatimida ta'lim sohasiga yetakchi masala sifatida qaralayotganligi bejiz emas. Zero davlatning rivojlanishida muhim, asosiy yoki birinchilardan deb hisoblangan sohalarga alohida e'tibor qaratilishi hammamizga ma'lum. Mamlakatimiz yoshlarining iqtidori va salohiyatini ro'yobga chiqarish, ularni davlat va jamiyat rivojiga hissa qo'shadigan barkamol avlod sifatida tarbiyalash maqsadida huquqiy asoslar, iqtisodiy imkoniyatlar yaratilmoqda.

Ta'lim - bilim berish, malaka va ko'nikmalar hosil qilish jarayoni, kishini hayotga va mehnatga tayyorlashning asosiy vositasi. Ta'lim jarayonida ma'lumotlar olinadi va tarbiya amalga oshiriladi. Ta'lim va tarbiya bir-biri bilan uzviy bog'liqdir. Inson ilmi bo'lishni istasa u eng avvalo tarbiyalanishi kerak. tarbiyali inson mukammal ilm sohibi bo'la oladi. Har bir mamlakatning bugungi va ertangi kuni o'sha yurtdagi maktablarning holatiga, ta'lim-tarbiyaning sifatiga bog'liq. O'sib kelayotgan yosh avlodning bilimi va ularning kelajakda qanday inson bo'lishiga qarab, yurtimiz kelajagini tasavvur qilishimiz mumkin. Shuning uchun ham: "Kelajak yoshlarning qo'lidir" - deyishadi. Bolaga tarbiya berish avvalo oiladan boshlanadi. Biz oilani "kichik vatan" deb ataymiz. Aynan shu Vatan bola uchun dastlabki tarbiya maktabi bo'ladi. Qaysidir ma'noda ota-ona farzandining birinchi o'qituvchisi hisoblanadi. Shuning uchun ota-onaning o'zi ham yuksak axloqiy sifatlarga ega bo'lmog'i kerak. Bolaga o'zi yaxshi fazilatlar bilan o'rnatilgan bo'la oladigan ota-onaning farzandi kelajakda go'zal xulqli, yuksak ilmi, xalqqa foydasi tegadigan barkamol shaxs bo'ladi. Bolaning maktabgacha yosh davri muhim psixik jarayonlarining jadal rivojlanishi, ijtimoiy tajribalarni faol o'zlashtirish bilan ahamiyatlidir. Shuning uchun ham bu davrda ota-onadan katta mas'uliyatni talab etadi. Mana shu vaqtda ota-ona o'z farzandiga ko'proq

e'tibor berishi, uning tarbiyasi bilan jiddiy shug'ullanishi kerak. Ayna shu davrda bolaga to'g'ri tarbiya bera olish juda muhimdir.

Bolaning tarbiyasi bilim olishiga ham katta ta'sir qiladi. Ota-ona o'z bolasini ilmi, komil inson bo'lishini istasa bolasiga to'g'ri tarbiya beradi, o'qishidan xabardor bo'lib turadi, o'qituvchi bilan doim aloqada bo'ladi. Shundagina farzandidan yaxshi natija kutshi mumkin. O'z farzandini kamolotini ko'rishni istagan ota-ona hamma mas'uliyatni o'qituvchiga yuklamaydi, balki o'qituvchi bilan doimo birga faoliyat olib boradi. Ota-ona farzandiga ustozni hurmat qilishni, ustoz ikkinchi ona ekanini, maktab ikkinchi uy ekanini uqtirishi kerak. Shundagina bola ustozini hurmat qiladi, uning barcha o'rgatgan narsalarini xotirasida muhrlaydi. Bu esa shu o'rgangan narsalarini keyinchalik hayotida qo'lay olishiga yordam beradi. "O'qituvchilar yomg'ir tomchisi bilan taqqoslanadi. Yomg'ir har bir donning hayotiyligini uyg'otar ekan, o'qituvchining asosiy maqsadi har bir o'quvchining ijodiy imkoniyatlarini ochib berishdir". Tomchi suvlar orqali suvga tashna yerga tushadi va u yerdan navqiron, yosh nihollar unib chiqadi. Ya'ni ilmga tashna o'quvchilarni kelajagi bor inson sifatida shakllantiradi. O'qituvchi bolalarga ta'lim-tarbiya bilan birga hayotda yashashni o'rgatadi. Hayotning oq-u qorasini ustoz tanitadi desak ham mubolag'a bo'lmaydi. Maktabga birinchi kelgan bolani sayqallanmagan tosh desak, o'qituvchini esa sangtarosh deymiz. O'qituvchi ya'ni sangtarosh sayqallanmagan toshdan go'zal bir ko'hinur yaratadi. Bu jarayon oson bo'lmaydi, albatta. Bunda ota-ona ham o'qituvchi bilan hamkorlikda ishlashi kerak. Ikkala tomon ham bunga ancha mehnat sarflaydi. Shuncha mehnatning natijasi, albatta go'zal bo'ladi. Faqatgina o'qituvchi harakat qilib, ota-ona yoki o'quvchi harakat qilmasa, bunda ham natija bo'lmaydi. Ota-onalarning o'qituvchilar bilan uchrashib turishi kerak. Chunki ular o'z farzandlari to'g'risida ko'proq narsalarni bilib oladilar. Shuning uchun bola tarbiyasining tub mohiyatini tushungan va bolasining tarbiyasiga befarq bo'lmagan har bir ota-ona oila bilan maktab o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlashga intiladi. "Bola maktabni tamomlagunga qadar ota-ona maktab bilan yaqin aloqa o'rnatishi, farzandining darslarini o'zlashtirishi, xulq-atvoridan xabardor bo'lib turishi, tarbiya masalalarida o'qituvchi bilan maslahatlashib turishi, bolaning darsdan so'ng nima bilan mashg'ulligi haqida o'qituvchini xabardor qilib turishi kerak". Shuning uchun hamma birdek harakat qilish kerak. Bolani komil inson bo'lishi uchun o'qituvchi, ota-ona va bolaning o'zi ham harakat qilmog'i kerak. Hamkorlikda ish qilinsa, bolani kamolotga yetkazish yo'lida o'sish bo'ladi. Shu sababli bolasini kamolotini istagan ota-ona ustoz bilan hamkorlikda ish olib boradi va bolasini o'qishini nazorat qiladi. Uning tarbiyasiga, ilm olishiga alohida e'tibor beradi.

XULOSA. Bolaning bilimlarni o'zlashtirishi, komil inson sifatida shakllanishi uchun o'qituvchi ham, ota-ona ham birday harakat qilishi kerak.

Shundagina o`lish bo`ladi, natija bo`ladi. Bolani tarbiyalashda ota-onaning o`rni beqiyosdir. Ota-ona o`z farzandini kamoli uchun uning tarbiyasiga, ilm olishiga e`tiborli bo`lishi kerak. Jamiyat taraqqiy etmog'i uchun tarbiya samarali bo`lishi kerak. Samarali tarbiya uchun ota-ona ilmi tarbiyali bo`lishi kerak.

Pedagoglarning asosiy maqsadi ota-onalarga bolalarni tarbiyalashda professional yordam berish, va ta'lim funksiyalarini to`liqroq amalga oshirishni ta'minlashdir.

Adabiyotlar.

1. M.G. Davletshin, Sh. Do'stmuhamedova, M. Mavlonov, S. To'ychiyeva. Yosh davrlari va pedagogik psixologiya (o'quv-me todik qo'llanma). TDPU, — T.: — 2004.
2. Z. Nishanova. Bolalar psixodiagnostikasi. TDPU nashriyoti. Toshkent — 1998.
3. M. Rasulova, D. Abdullayeva, S. Oxunjonova. Bolalarning maktabga psixologik tayyorligi. — Toshkent. — 2003.
4. S.X. Jalilova va boshqalar. Shaxsning psixik taraqqiyoti diagnostikasi. — Toshkent. — 2009.
5. Eshmurodov, O. (2022). Оила мустахкамлигини таъминлашнинг ижтимоий-психологик омиллари.

